

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

Ali basa eszt bölcsen megkerülé,
Megveré, elveszté, semmié tevé,
Meg helyébe Budába ő béméne,
Gondolkodik, Egröt mint megvehetné.

225 Egri bánok kímöktül mindent értnek,
Mint az basák hogy Egré igyekeznek,
Vitéz módra ők meg sem rettenének,
Viadalhoz ők oly igen szörződnek.

Gondolják, láttyák az várnak nagy voltát,
230 Ahhoz képöst népnek ott kevés voltát,
Hogy jobban tarthassák Felföld kapuját,
Az király végházát, jó Egör várát.

Rágondolván, leveleket küldének
Felségös királynak, Miklós pispöknek,
235 Felföldi uraknak, az vármegyéknek,
Segétséggel légyenek vég Egörnek.

Igen kevesen az várban volnának
Helyhöz képöst, mert nagysága az várnak.
Az vármegyék várasában Szikszónak
240 Gyólest tőnek, hogy arról szóllanának.

Jó Mecskei Istvánt Egről bocsáták,
Inté őket: segítségre gondolnának,
Ha békével hon lakni akarnának.
Megcsúfolák, néki oly szót mondának:

245 "Vártartásra ha elegek nem voltatok,
Mire egri tisztben ti marattatok?
Azért ha az koncával jóllaktatok,
Az levét es reá ti megigyátok."

Azt hogy hallá István, nyelvét harapá,
250 "Elég válasz" - ő magába azt mondá.
Hamar ez válasszal Egré beszálla,
Bizodalmok vala csak az Krisztusba.

8. RÉSZ
(221–252. sor)

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

A palástolt nemesi közöny és a szikszói gyűlés

A szakasz fő témája

A királyi felmentő sereg tragikus veresége Ali pasával szemben, az egri kapitányok kétségbeesett segélykérése a felvidéki nemességtől, a szikszói részleges nemesi gyűlés felháborító, elutasító válasza, valamint Dobóék magára maradottsága és Krisztusba vetett hite.

Mi történik ebben a blokkban?

* **221–224. sor:** Ali budai pasa zseniális, de kíméletlen hadvezérként átlátja a keresztények terveit, és a Ferdinánd király által küldött segélysereget (a hírhedt palásti csatában) teljesen tönkreveti, szétzilálja és megsemmisíti. A győzelem után Ali büszkén vonul vissza Budára, ahol azonnal tervezgetni kezdi a következő logikus lépést: Eger várának ostromát és bevételét.

* **225–232. sor:** Az egri kapitányok ("bánok") a kémeik útján pontosan megtudják, hogy a török főszereg Eger felé veszi az irányt. Nem rettennek meg a hírről, hanem igazi vitézként azonnal szervezni kezdik a védelmet. Tisztán látják azonban a rideg valóságot: a vár területe hatalmas, a védők létszáma viszont ehhez mérten vésszen alacsony. Tudják, hogy Eger a "Felföld kapuja" – ha a vár elesik, a gazdag északi városok védtelenek maradnak.

* **233–240. sor:** A helyzet komolyságát látva Dobóék sürgős leveleket küldenek Ferdinánd királynak, Oláh Miklós egri püspöknek (és kancellárnak), valamint a felvidéki uraknak és a környező vármegyéknek. Segítséget kérnek, mert a hatalmas falakra túl kevés katona jut. A vármegyék nemesei végül Szikszón gyűlést ("győlést") hívnak össze, hogy megvitassák az egri segélykérést.

* **241–252. sor:** A szikszói gyűlésre Egerből magát Mecskei István kapitányt küldik el, aki személyesen figyelmezteti az urakat: ha békében akarnak élni a saját otthonaikban, most kell segíteniük Egert. A gyűlésen ülő nemesek azonban ahelyett, hogy mellé állnának, durván megcsúfolják, és egy pimasz, cinikus közmondással utasítják el: "Ha a vártartásra nem vagytok elegek, miért vállaltátok el a tisztséget? Ha a zsíros falattal (a konccal és a fizetséggel) eddig jóllaktatok, most a keserű levét is igyátok meg!" Mecskei a dühétől és a döbbenettől a nyelvét harapja, magában elkönyveli a gyalázatos választ, és sietve visszatér Egerbe. A védők megértik, hogy az urakra nem számíthatnak – ettől kezdve már csak a saját erejükben és Jézus Krisztusban bíznak.

8. RÉSZ
(221–252. sor)

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Egri bánok:** Egri vezetők, kapitányok (Dobó és Mecskei).
- * **Kímöktől:** Kémeiktől, felderítőiktől.
- * **Szörződnek:** Szervezkednek, készülődnek, berendezkednek (a viadalra).
- * **Felföld kapuját:** Észak-Magyarország (a mai Szlovákia és a környező hegyvidék) bejáratát.
- * **Miklós pispöknek:** Oláh Miklósnak, aki ekkor egri püspök és királyi kancellár volt.
- * **Koncával jóllaktatok:** A haszonnal, a tisztséggel járó jövedelemmel jóllaktatok.
- * **Reá megiggyátok:** Megisszátok rá (ti. a kellemetlen következményeket).
- * **Nyelvét harapá:** Megfékezte az indulatát, hallgatott a felháborodástól.
- * **Bészalla:** Bevonult, megérkezett a várba.

Érdekességek

* **A "konc és a lé" cinikus metaforája:** A szikszói gyűlésen elhangzott nemesi válasz (245–248. sor) a korszak egyik legdurvább és legszemtelenebb politikai elutasítása. A kényelmesen otthon ülő nemesek azzal vádolják meg a felelősséget és életveszélyt vállaló Dobóékat, hogy ők csak a tisztséggel járó pénzért ("koncert") lettek kapitányok, így most oldják meg a problémát maguk, ahogy tudják.

* **A palásti katasztrófa:** Tinódi az epizód elején (221–222. sor) az 1552. augusztus 10-11-én lezajlott palásti csatára utal. Itt a királyi sereg (olasz, német és magyar csapatok) Ördög Mátyás és Erasmus von Teufel vezetésével katasztrofális vereséget szenvedett Ali pasától. Ezzel a győzelemmel a törökök előtt teljesen megnyílt az út Eger felé.

Történelmi háttér

A szikszói gyűlés hűen tükrözi a XVI. századi magyar nemesség egy részének tragikus, önző és rövidlátó hozzáállását. Sokan úgy gondolták, hogy a várak védelme kizárólag a király és a várkapitányok dolga, és amíg a török nem közvetlenül az ő falvaikat égeti fel, addig nem hajlandóak adót fizetni vagy katonát küldeni. Emiatt Eger védői szinte teljesen magukra maradtak. Amikor Dobó és Mecskei realizálták, hogy sem a vármegyék nemessége, sem a palásti csatavesztés után megbénult királyi udvar nem küld komoly felmentő sereget, kénytelenek voltak a várba menekült jobbágyokból, önkéntes diákokból és a környékbeli elszánt parasztokból kovácsolni egy olyan védősereget, amely később véghezvitte a csodát.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Melyik nevezetes csatára utal Tinódi a szakasz elején, és miért volt Eger földrajzi és katonai szempontból a „Felföld kapuja”?

2. Irodalom:

Milyen stilisztikai eszközzel és hangvétellel mutatja be Tinódi a szikszói gyűlés nemeseinek válaszát, és milyen belső drámát jelez Mecskei „nyelvharapása”?

3. Kreativitás:

Képzeld el a pillanatot, amikor Mecskei István sárosan, fáradtan lovagol be az egeri várkapun, és Dobó István elé lépve elismétli a szikszói urak pimasz üzenetét a „koncról és a léről”. Írd le 3 mondatban, hogyan szilárdul meg a két kapitány elszántsága a megalázó válasz hallatán!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

Tinódi a szakasz elején az 1552-es palásti csatára utal, ahol Ali budai pasa megsemmisítette a királyi sereget. Eger azért volt a „Felföld kapuja”, mert a vár az észak-magyarországi völgyek találkozásánál feküdt; ha a török elfoglalja, szabad útja nyílik a gazdag felvidéki bányavárosok (például Körmöcbánya, Selmeczbánya) és Kassa kifosztására, végleg kettészakítva a királyi Magyarország megmaradt területeit.

2. Irodalom:

Tinódi közvetlen idézéssel, drámai monológ formájában jeleníti meg a nemesek cinikus, gúnyos és érzéketlen hangvételét, amely éles kontrasztban áll a végvári katonák önfeláldozásával. Mecskei „nyelvharapása” egy erős nonverbális kép, amely a tehetetlen dühöt, a felháborodás elfojtását és azt a fájdalmas felismerést fejezi ki, hogy a politikai vitáknak és a szavaknak nincs értelme, a válaszra már csak a fegyverek erejével lehet felelni.

3. Kreativitás:

Dobó szótlanul hallgatta végig a szikszói urak gyalázatos szavait, de a szemeiben a fáradságot pillanatok alatt felváltotta a tiszta, fagyos harag. Mecskei megvetéssel köpött a földre, és kijelentette, hogy többet nem koldulnak segítségért olyanoktól, akik a saját bőrüket is restek megvédeni. A két kapitány egymás kezét megszorítva vonta le a végső konzekvenciát: ha a világ elfordult is tőlük, Eger falait most már egyedül, Istenbe vetett hittel és a saját vitézségükkel fogják megtartani.